

Globální dějiny feministického aktivismu

Lucy DELAP, *Feminismy: globální dějiny*, Brno, Host 2022, 375 s.
ISBN 978-80-275-1079-5.

„Feminismus má mnoho podob a mnoho historií. Často neznámých či zapomenutých – ale stále inspirativních.“ Touto výpovědí je představena kniha *Feminismy* od britské historičky Lucy Delap,¹ zabývající se historií genderu a feminismu. Již v úvodu upomíná, že feminismus je hojně diskutovaným a palčivým tématem, a to neplatí pouze pro dvacáté a dvacáté první století, kdy problematika feminismu vystoupila do popředí vědeckých i obecně společenských kruhů, jeho kořeny totiž můžeme nalézt mnohem dále, než se na první pohled může zdát.

Lucy Delap ve své knize představuje globálně pojaté dějiny feminismu, jež demonstruje na příkladech osudů jednotlivých důležitých feministických osobností, skupin a fenoménů, které se zasloužily o zviditelnění problematiky feminismu a o řešení jednotlivých feministických otázek. Svou analýzu opírá o moderní historické metody, jako jsou globální dějiny v podání historičky Kathryn Gleadle nebo teorie politiky v mezířkách Kimberly Springer. Na samotné téma nahlíží z více hledisek, a snaží se o komplexní myšlenkovou a ideologickou analýzu feministických tendencí, a to nejen v britském prostředí, ale využívá celosvětové příklady feministických snah a myšlenek o dosažení rovnoprávného přístupu k ženám. Odlišné jednání mužů vůči ženám podkládá historickými fakty, jež zasazuje do dobového kontextu společně s vysvětlením řešené problematiky. Laický čtenář se tak neztrácí v dlouhých vědecky stylizovaných pasážích, ale naopak mu je poskytnuto srozumitelné vodítko, jak si nově získané informace spojit s kontextem a již známými fakty.

Ke srozumitelnosti a přehlednosti přispívá kompozice textu, jež je vedle vědeckých poznatků obohacena o síť příběhů feministických aktivistek a aktivistů. Čtenář/ka má tedy možnost pochopit a poznat jednotlivé osudy žen a mužů, kteří nemalým dílem přispěli k pochopení cílů feminismu, ačkoliv sami se s oním pochopením společnosti povětšinou nesetkali. Tyto jednotlivé příběhy jsou velmi oživujícím prvkem knihy. Pro nezasvěceného čtenáře do dané problematiky se veskrze jedná o méně známé osobnosti, ale jejich četnost a angažovanost v řadách feministických organizací a akcích v knize přispívá k naléhavosti a důležitosti řešených otázek.

Sama autorka ve své publikaci opětovně upozorňuje na snahu vyvarovat se schematickému nahlížení na problematiku feminismu. Některé aktivistické tendence nabírají až extremistické povahy a radikálním prosazováním svých požadavků ovlivňují vnímání feminismu jako radikálního hnutí s často až extremistickou snahou dosáhnout svých

1 Lucy Delap působí v současnosti na Cambridgeské univerzitě, ve svých vědeckých výzkumech se soustředí především na moderní britskou historii, gender historii a historii feminismu.

cílů (opakujícím se motivem bývá nenávisť k mužům, sdílená zejména prostřednictvím protestních akcí, jako příklad z nedávné minulosti můžeme uvést dobrovolné operace žen – odebrání ňader – jako čistě ženských atributů). Ačkoliv se jedná spíše o ojedinělé skupiny a osoby, jejichž pojmání feminismu se mnohdy notně odklání od jeho původních cílů, i tak tyto případy negativně ovlivňují konotace a pojmání samotné problematiky feminismu.

Autorka již v úvodu sama přiznává, že pro svou knihu volí dosud odlišný koncept a vědeckou analýzu soustřeďuje nejen k tradičním feministickým otázkám jako jsou práva žen, jejich svoboda a společenské postavení, ale také se soustředí na kontroverzní témata feminismu: „*Budu se věnovat také limitům feminismu a jeho mezerám, umlčování, specifickým problémům a oblastem, v nichž se dopouští spoluviny. [...] V této knize si všímám způsobů, jakým se feministé, feministky a aktivistky vztahovali k nacionalismu, náboženským doktrínám, imperialismu a uvažování o rasových záležitostech.*“² Historii feminismu vypráví prostřednictvím politických dějin feministické angažovanosti, tedy jak probíhal boj za rovnoprávnost a svobodu žen v různých koutech světa, různých společenských vrstvách, v různém čase a politických systémech, a jak na toto úsilí reagovala většinová společnost, což přispívá také ke splnění předestřené cíle samotnou autorkou – vytvořit vědecké dílo spadající do historie globálních dějin. Neopomíná zmiňovat jména vědeckých odborníků působících taktéž v oblasti gender studies, historie feminismu či dějin žen. Své poznatky opírá či komparuje například s vědeckými teoriemi – mocenské boje a teorie maskulinity australské historičky Raewyn W. Connel, teoretický koncept „patripsych“ (spojený s otázkou patriarchy) anglického psychologa Johna Rowana, feministická teorie politizace ženského těla americké socioložky Kathy Davis či koncept prolínání útlaků v souvislosti s černošskou feministickou teorií, k níž se hlásila americká feministická teoretička bell hooks. Jak již bylo zmíněno, Lucy Delap se svého cíle pokouší dosáhnout především prostřednictvím využívání konkrétních příběhů aktivistek a aktivistů, kteří se iniciativně účastnili feministických událostí, a tím zachytit proces vývoje feminismu.

Historička pro svou knihu zvolila velmi zajímavé rozčlenění. Publikace je rozdělena do šesti hlavních kapitol, jež se věnují fenoménům – důležitým pro pochopení historie a myšlenek feminismu: Sny, Myšlenky, Prostory, Předměty, Vzhled, Pocity, Činy, Písň. Vedle originální a inspirativní analýzy zmíněných témat se vyjadřuje ke známým otázkám v oboru gender studies jako je např. toxická maskulinita či problematika patriarchy. V jednotlivých částech pracuje v hojně míře s literárními prameny, a to ať jde o egodokumenty, písň nebo beletristické texty, na nichž historička ukazuje různé feministické tendence a myšlenky. Zmiňované jsou například beletristické texty: *Sultana's Dream* (Sultánin sen) od bengálské autorky Rokeji Sákhwát Hosen (1880–1932),³ jež ve své povídce vytvořila utopický

2 Lucy DELAP, *Feminismy: globální dějiny*, Brno 2022, s. 11.

3 Tamtéž, s. 35

obraz Země žen, nebo taktéž feministická utopie Herland od Charlotte Perkins Gilman (1860–1935).⁴

Ve Feminismech nalezneme poměrně široký prostor věnovaný otázce rasové diskriminace ve spojení s feminismem. Především upozorňuje na jejich podobné cíle, v nichž se často rasová problematika s feminismem setkávají – snaha o dosažení rovného přístupu a porozumění. Delap uvádí několik příběhů „barevných“ žen, aktivně se podílejících na prosazování svobody, jak v oblasti feminismu, tak v rasové problematice. Čtenář se tak dozvídá příběhy jednotlivých žen z Indie, Asie, Afriky či Jižní Ameriky, jejichž osudy jsou připomínkou nerovných společenských poměrů. Jako příklad si můžeme uvést nigerijskou aktivistku Funmilayo Ransome-Kuti (1900–1978) – členku Abeokuta Ladies Club (Abeokutský dámský klub) prosazující „zvýšení standardu ženství“ a změnu v rozdílném přístupu k ženám. Blíže se zajímala o ženské pracovní podmínky, jež byly alarmující a mnohdy absurdní: „*Ženy si stěžovaly na nespravedlivé daně a na to, že je inspektoři nutí se svléknout, aby mohli posoudit jejich věk, a tudíž zdanitelnost.*“⁵ Japonka Raičó Hiracuka (1886–1971) otevřela ve svém prostoru otázku stereotypních představ manželství a nutnosti uzavřít sňatek s manželem dobrých kvalit, sama šokovala veřejnost svým otevřeným mileneckým vztahem s mužem, s nímž měla sice dvě děti, ale vzala si ho až ve věku padesáti let.⁶ Čínská anarchistická feministka Che Jin Čen (přibližně 1884–1920) se aktivně účastnila politických diskuzí a prosazovala změnu přístupu k sociální nerovnosti, a to prostřednictvím přijetí nové interpretace pojmu nan-nü – nového sexualizovaného systému společenského uspořádání (eliminace nerovnosti mezi mužem a ženou).⁷ Jihoafričanka Olive Shneider (1855–1920)⁸ své myšlenky o prosazování ženských svobod, pacifismu a rasové rovnosti zpracovala ve formě úvah pod názvem *Woman and Labour*, kde zdůrazňuje, že omezování svobody žen svědčí o upadající společnosti. Lucy Delap užívá slova samotné spisovatelky k demonstraci jejích feministických myšlenek: „*Parazitismus ženy předznamenává úpadek národa nebo třídy a vždy věští nemoc stejně, jako vřidky neštovic na kůži věští přítomnost hnisavého viru v organismu.*“⁹

Spjatost historie feminismu s rasovou problematikou dokládají také prvotní společné spolupráce „barevných“ a bílých amerických žen, kdy autorka předkládá opakující se výpovědi černošských žen o rozdílném přístupu společnosti k jim samotným a k bílým ženám. V této souvislosti je zmiňována například afroamerická aktivistka Frances Watkins Harper (1825–1911), podněcující snahy feministických organizací o rasové zrovnoprávnění

4 Tamtéž, s. 37

5 Tamtéž, s. 115.

6 Tamtéž, s. 102.

7 Tamtéž, s. 80.

8 Tamtéž, s. 71

9 Tamtéž.

žen. V protestujících a politicky angažovaných aktivitách jí nebyly ochotny podpořit feministky bílé pleti, na češ reagovala radikálním tvrzením: „*Mně, barevné ženě, se v této zemi dostalo vzdělání, díky němuž si připadám jako Izmael – má ruka je proti všem a ruka všech proti mně.*“¹⁰ Snahy společného úsilí bílých a „barevných“ žen se ukázaly jako velmi problematické, a „barevné“ ženy čím dál více upozorňovaly na odlišný přístup mužů k ženám jiné barvy pleti, než je bílá. Proto Harper a další aktivistky se sdružily v organizaci National Association of Colored Women (Národní asociace barevných žen). Podobnou myšlenku prosazovala trinidadská feministka Claudie Jones (1915–1964), která práva černošských žen spojovala s komunistickými a socialistickými idejemi. Upozorňovala na tzv. „trojité vykořisťování“, spočívající v odlišném společenském postavení bílých a černošských žen – černošské ženy zastupovaly zejména roli služky, a toto podřadné postavení bylo podle ní automatizováno i v celospolečenském vnímání černošských žen (nejspíše přispěl také fakt, že černošský lid byl přivážen z Afriky jako otroci).¹¹

Dle autorky je v analýze feministické historie taktéž nutný tzv. „historický odstup“, kdy jednotlivá probíraná témata musí být chápána v dobovém kontextu, jenž je pro jejich porozumění klíčový. Příběhy feministek a feministů spojuje s dobovými událostmi, politickými systémy a ideologiemi, jež značně ovlivnily interpretace feministických myšlenek a snah. A právě to činí z vědeckých poznatků Lucy Delap moderní a komplexní analýzu historie feminismu, a sice nezmiňuje všechny její historické milníky, ale propojuje myšlenky a tendence, čímž podkřívá podstatu vývoje feminismu a proměnu jednotlivých jejích trendů. Neopomíná se věnovat příbuzným feministickým otázkám, jako je gender problematika, maskulinita, patriarchát, homosexuální vztahy, sexualita, pochody za práva žen a genderově odlišných skupin, radikální formy feminismu a další. Kniha představuje velmi přístupný způsob, jak otevřít populárně-naučná a vědecká témata běžným čtenářům. A ačkoliv se jedná o vědecký text, věřím, že má potenciál zaujmout i laického čtenáře, zajímajícího se o problematiku feminismu. A možná konečně trochu sloupnout z feminismu jeho přidělenou nálepku radikálního boje za práva žen, s nímž bývá často feminismus spojován.

Mgr. Barbora Zelenková

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,
Univerzita Pardubice
bzzelenkova@gmail.com

10 Tamtéž, s. 20

11 Tamtéž, s. 90